

AZ ALKOTMÁNY ÉS AZ ÁLLAMPOLGÁRSÁG NAPJA

BEKE-MARTOS JUDIT



A SZERZŐ:

DR. BEKE-MARTOS JUDIT

AZ MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

JUDIT.BEKE-MARTOS@RUB.DE

2021. szeptember 20.

1952. február 29-én az Amerikai Egyesült Államok Kongresszusa elfogadta az amerikai kódex 36. címének 106. §-át, mely szerint szeptember 17-e az alkotmány és állampolgárság napja. E nap célja, hogy megemlékezzen az amerikai alkotmány 1787. szeptember 17-i megalkotásáról és aláírásáról, illetve mindazokról, akik állampolgárrá váltak. A megemlékezés alkalmából az amerikai elnök nyilatkozatot adhat ki, amelyben felhívja a kormányzati épületeket az amerikai zászló felvonására, illetve az oktatási intézményeket és más megfelelő helyeket az esemény ünneplésére. A megemlékezéseket mind állami, mind pedig helyi szinten ajánlott megtartani, hogy a polgárok jobban megismerhessék jogait és kötelezettségeiket, akik egyszerre az Amerikai Egyesült Államok, saját tagállamuk valamint a helyi közösségük állampolgárai.¹

E törvény rendelkezéseinek megfelelően 2021. szeptember 16-i dátummal az USA jelenlegi elnöke, Joe Biden nyilatkozatot adott ki az alkotmány és állampolgárság napja alkalmából. „234 éven keresztül az amerikai Alkotmány vezérelte növekedésünket, alakította fejlődésünket, és határozott meg minket, mint szent törvények és alapvető értékek Nemzete” – kezdte írását Joe Biden.² Két dolog bizonyos: egyrészt, hogy az amerikai alkotmány az ún. fejlett nyugati világ legrégebbi, ma is használatos írott alkotmánya. Másrészt, az USA-ban nemigen telik el olyan nap, hogy ne hívják segítségül az alkotmányt a legkülönbözőbb kérdések rendezésére. Teszik ezt annak ellenére, hogy a ma 234 éves dokumentum eredeti formában mindössze négy kézzel írt pergament jelentett, amely mai szemmel meglehetősen minimalista. Az eredeti szöveg foglalkozik

(Article VI), végül egy ¾-es ratifikációs küszöbvel (Article VII). Mással azonban nem. Így nem véletlen, hogy a néhai amerikai legfelsőbb bírósági bírónő, Ruth Bader Ginsburg 2012-ben Egyiptomban tett látogatásán úgy nyilatkozott, nem tekintené az amerikai alkotmányt a legmegfelelőbb mintának egy ma újjászerveződő és demokratizálódó ország számára.³ Az USA-nak ettől függetlenül megfelel ez a történelmi dokumentum és napi használata rendkívüli jelentőségét támasztja alá.

A kezdeti hét szakaszt a mai napig 27 kiegészítéssel módosították, pontosabban egészítették ki. Kétszegtelenül a legjelentősebb módosítás az első kongresszusi időszak alatt megfogalmazott és ratifikált, majd 1791. december 15-én hatályba lépett ún. Bill of Rights, az első tíz alkotmánykiegészítés volt. Ez kiegészítette az alkotmányt egy alapjogi katalógussal, amely mindazon szabadságjogok eredője, amelyeket az amerikaiak féltve őriznek.⁴ A többi alkotmánykiegészítés tematikailag valamelyest csoportosítható, így a 12., 20., 22., és 25. alkotmánykiegészítés az amerikai elnök pozícióját, választását és utódlását szabályozza. A 15., 19., 24., és 26. a választásra jogosult állampolgárok körét bővíti. A 18. bevezeti, míg a 21. visszavonja az alkoholtilalmat. A 11. módosítja a szövetségi joghatóságot. A 13. megszünteti a rabszolgaságot, a 14. számtalan alapjogot, illetve az állampolgárok egyenlőségét szabályoz





za. A 16. lehetővé teszi a szövetségi jövedelemadó bevezetését. A 17. módosítja a szenátorok választási eljárását. A 23. elektorokat ad a szövetségi főváros, Washington D.C. lakosainak, hogy az elnökválasztáson részt vehessenek. A 27. alkotmánykiegészítés, amelyet az eredeti Bill of Rights-szal egyidőben terjesztettek elő, de több, mint kétszáz évvel később, 1992-ben léptettek hatályba, a kongresszusi fizetések módosításának mikéntjét szabályozza.⁵

Az alkotmány ötödik szakaszának értelmében az alkotmánymódosító javaslatot a Kongresszus mindkét házának kétharmados többséggel kell elfogadnia, majd a tagállamok $\frac{3}{4}$ -ének kell saját törvényhozási szabályaik szerint ratifikálnia.⁶ Az ilyen módon elfogadott alkotmánykiegészítést a Nemzeti Levéltár főlevéltárosának küldik vissza az államok, és ő állapítja meg, hogy mikor érkezett be a ratifikációhoz szükséges utolsó tagállami jóváhagyás. Ettől kezdve lép hatályba az alkotmánykiegészítés. A 19. század második felétől az

alkotmánymódosítási javaslatokban egy hét éves moratórium is szerepel, így amennyiben a $\frac{3}{4}$ -es többség hét év alatt nem érhető el, az alkotmánykiegészítés semmis. Részben tehát ezzel magyarázható, hogy az amerikai alkotmány miért rendelkezik 234 év alatt csupán 27 kiegészítéssel, amelyből az első tízet egyszerre fogadták el. Más vélemények szerint az alkotmány hosszú életének titka az amerikai precedens-jogrendszerben és a Legfelsőbb Bíróság 1803-as Marbury v. Madison ítéletében deklarált judicial review eljárással lehetővé tett alkotmány- és jogértelmező, illetve kvázi jogalkotó tevékenységében rejlik.⁷ Ismét mások egyszerűen úgy gondolják, hogy az amerikai alkotmány annyira tökéletes, hogy megállja a helyét kiegészítés, segítség és értelmezés nélkül még a 21. században is.

„Az alapító atyák megértették, mily különleges ígérettel kecsegtet egy köztársasági államforma – egy Nemzeté, mely 'még tökéletesebb Unióvá' válhat minden egyes

új generációval” – írja Joe Biden. Majd később hozzáteszi: „...Amerika az egyetlen nemzet, ami egy ötletre épült. Bár sosem igazán teljesítettük be, sosem fordítottunk neki hátat.”⁸ A kérdés tehát abban rejlik, hogy mennyire független és izolált (siker)történet az amerikai?

1937. szeptember 17-én, az Alkotmány 150. évfordulója alkalmából tartott ünnepségen az akkori elnök, Franklin Delano Rooseveltt tartott egy beszédet, melyben úgy nyilatkozott: „A világ 1787-ben tökéletes lehetőséget adott egy új államforma létrehozatalára több ezer mérföldre a számára ellenséges befolyásoktól. Hogyan kormányoztuk magunkat, akkoriban nem igazán érdekelte Európát. És ami Európában történt, nem közvetlenül érintett minket. Ma más a helyzet.”⁹ A huszadik század egészére igaz Rooseveltt elnök kritikus megállapítása. Hogy meddig tart még ez az amerikai-európai kölcsönösség, ki tudja...

Hivatkozások:

- ¹ 36 U.S. Code § 106, in: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/36/106> (2021.09.18)
² <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/09/16/a-proclamation-on-constitution-day-and-citizenship-day-and-constitution-week-2021/> (2021.09.18)
³ <https://www.npr.org/2012/07/04/156186033/should->

- [u-s-constitution-be-an-international-model?t=1632063276213](https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights/what-does-it-say) (2021.09.18)
⁴ <https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights/what-does-it-say> (2021.09.18)
⁵ <https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/full-text> (2021.09.18)
⁶ Létezik egy alternatív eljárás is, mely szerint a tagállamok 2/3-ában alkotmányozó gyűlést hívnak össze, azonban erre még sosem került sor.
⁷ Marbury v. Madison, 5 U.S. 137 (1803), <https://www.oyez.org/cases/1789-1850/5us137> (2021.09.18)
⁸ <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/09/16/a-proclamation-on-constitution-day-and-citizenship-day-and-constitution-week-2021/> (2021.09.18)
⁹ <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-constitution-day-washington-dc> (2021.09.18)

Képek elérhetősége:

1. oldal: <https://www.flickr.com/photos/thorne-enterprises/498309798/in/photostream/> 2021. 09. 18.
 2. oldal: Szabadság szobor: <https://pixabay.com/photos/statue-of-liberty-new-york-statue-267948/> 2021. 09. 08.